

1ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Παιδική εργασία

A. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό σημείωμα

Ο Πολύβιος Ν. Πρόδρομος είναι εκπαιδευτικός με αντικείμενο διδασκαλίας τη Νεοελληνική Γλώσσα και τη Λογοτεχνία. Παράλληλα με το διδακτικό του έργο, αρθρογραφεί στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο. Τα ενδιαφέροντά του, μεταξύ άλλων, στρέφονται γύρω από θέματα που αφορούν τους νέους και την εκπαίδευση.

Παιδιά-εργάτες

Η καθημερινή εικόνα στους δρόμους των μεγαλουπόλεων με τα δεκάδες παιδιά να εργάζονται ατελείωτες ώρες και παράλληλα σε απάνθρωπες συνθήκες, που ούτε οι μεγάλοι θα άντεχαν, αποτελεί αδιάψευστο μάρτυρα πως η εποχή μας άδικα διεκδικεί τον τίτλο «πολιτισμένη». Η ανεμελιά, το παιχνίδι, τα ξέγνοιαστα μαθητικά χρόνια, οι παιδικές φιλίες, η θαλπωρή, το χάδι, το γέλιο, τα φιλιά είναι άγνωστα για παιδιά που αναγκάστηκαν να ενταχθούν –από την τρυφερή τους κιόλας ηλικία– στον χώρο της εργασίας και της **παραγωγής**. Σε έναν χώρο που τους δείχνει το πιο σκληρό του πρόσωπο κλέβοντας την παιδικότητα τους και στερώντας τους το δικαίωμα να ονειρευτούν μια καλύτερη ζωή.

Τα παιδιά, εργαζόμενα σε άθλιο εργασιακό περιβάλλον και υπό απάνθρωπες συνθήκες, ουσιαστικά **κακοποιούνται**. Φοβισμένα παιδιά, υπάκουα, υποτακτικά στις επιθυμίες των εργοδοτών τους. Παιδιά που ωριμάζουν πρόωρα και με τρόπο σκληρό, παιδιά που ξέχασαν πώς είναι να χαμογελούν, παιδιά των οποίων το μέλλον **διαγράφεται** ζοφερό και αβέβαιο. Προκαλούνται σε αυτά ψυχικά και σωματικά τραύματα, τα οποία μεταφέρουν σε όλη τους τη ζωή, γεγονός που θα τα εμποδίσει όχι μόνο να ολοκληρωθούν σωματικά και ψυχικά, αλλά και να ενταχθούν στην κοινωνία –αν προλάβουν– μεγαλώνοντας.

Και όσοι αφελώς πιστεύουν πως τα φαινόμενα της παιδικής εργασίας-εκμετάλλευσης παρατηρούνται μόνο στις υποανάπτυκτες χώρες απλά εθελουφυλούν για να αποποιηθούν τις ευθύνες τους. Η πραγματικότητα έρχεται να **καταρρίψει** τον μύθο πως η παιδική εργασία είναι «προνόμιο»

μόνο των φτωχών κρατών. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Claire Brisset στη *Le Monde Diplomatique*, «η έλλειψη κανονισμών και οι ισχυροί μηχανισμοί διάβρωσης του δικαστικού και πολιτισμικού συστήματος προστασίας των παιδιών βρίσκονται σε πλήρη δράση και εξηγούν την ισχυρή επιδείνωση της κατάστασης τα τελευταία 20 χρόνια». Συνεπώς η λέξη «ενημερία» είναι ατυχής και άνευ ουσίας, αφού δεν εμπεριέχει την προάσπιση των δικαιωμάτων των παιδιών.

Το πρόβλημα είναι πολιτικό, κοινωνικό και ηθικό, όπως άλλωστε και κάθε κρίση, όπως άλλωστε και κάθε πρόβλημα. Η εργασιακή, και όχι μόνο, εκμετάλλευση των ανηλίκων έχει δημιουργήσει μια σύγχρονη μορφή δουλείας. Ένα έγκλημα που ακούει στο όνομα Trafficking και είναι γνήσιο τέκνο μιας **ιδεολογίας** που διαχωρίζει το ανθρώπινο είδος σε ανώτερους και κατώτερους, επιτρέποντας να ευδοκιμεί ένα ολόκληρο σύστημα παραοικονομίας στις πλάτες των ανηλίκων. Τα στοιχεία όμως για την παιδική εργασία και εκμετάλλευση, όποια μορφή κι αν παίρνει αυτή, φαίνεται να αγνοούνται ή να αποσιωπούνται από την κρατική εξουσία, «επιτρέποντας» με τον τρόπο αυτό τη διαιώνιση της παιδικής εκμετάλλευσης.

Η εξαθλιωμένη εικόνα των παιδιών-εργατών πιστοποιεί πως τα δικαιώματα του παιδιού (ασφάλεια, εκπαίδευση και αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης) συνθλίβονται με την ίδια ευκολία που συνθλίβονται τα δάχτυλά τους στις βαριές εργασίες. Με την ίδια ευκολία που συνθλίβεται η ψυχή τους από την ανάγκη τους για επιβίωση. Η παιδική εργασία-εκμετάλλευση δεν είναι σύγχρονο φαινόμενο, αλλά αναντίρρητα έχει γιγαντωθεί λόγω κρίσης και για τον λόγο αυτό οφείλουμε να το προσεγγίσουμε με υπευθυνότητα.

Κι αν καμιά φορά σκύβουμε το κεφάλι περνώντας μπροστά από παιδικά εργάτες-δούλους, είναι από ντροπή και γιατί ξέρουμε πως είναι αλήθεια αυτό που η Γαλάτεια Καζαντζάκη έγραψε:

*«από την κόλασή μου σου φωνάζω, εικόνα σου είμαι
κοινωνία και σου μοιάζω».*

Δρ. Πολύβιος Ν. Πρόδρομος

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1η δραστηριότητα

A1. Σε καθεμία από τις προτάσεις που ακολουθούν να δώσετε τον χαρακτηρισμό «ΣΩΣΤΟ» ή «ΛΑΘΟΣ», ανάλογα με το εάν αποδίδουν το

νόημα του κειμένου σωστά ή όχι. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με συγκεκριμένη αναφορά στο κείμενο.

- α)** Το μέλλον των παιδιών-εργατών είναι επισφαλές.
- β)** Τα παιδιά-εργάτες, μετά την εργασία τους, ζουν μια ζωή όπως τα υπόλοιπα παιδιά που δεν εργάζονται.
- γ)** Η παιδική εργασία παρατηρείται μόνο στις υποανάπτυκτες χώρες.
- δ)** Η παιδική εργασία δεν παραβιάζει τα δικαιώματα των παιδιών.

[Μονάδες 8]

- A2. α)** Ο συγγραφέας στην 3η παράγραφο («Και όσοι αφελώς ... δικαιωμάτων των παιδιών») του κειμένου αξιοποιεί ως τρόπο πειθούς και την επίκληση στην αυθεντία. Να την καταγράψετε και να αιτιολογήσετε τη χρήση της. **β)** Να εντοπίσετε τον τρόπο και τα μέσα πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην 4η παράγραφο («Το πρόβλημα είναι πολιτικό ... παιδικής εκμετάλλευσης»). Ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί; Να αναφέρετε ένα παράδειγμα .

[Μονάδες 7]

2η δραστηριότητα

- A3.** Πώς οργανώνεται ο λόγος στη δεύτερη παράγραφο («Τα παιδιά, εργαζόμενα ... μεγαλώνοντας) του κειμένου;
- [Μονάδες 5]
- A4.** Να δικαιολογήσετε τη χρήση του α΄ πληθυντικού ρηματικού προσώπου από τον συγγραφέα στην τελευταία παράγραφο.
- [Μονάδες 5]
- A5.** Από το β΄ συνθετικό των πιο κάτω λέξεων του κειμένου να σχηματίσετε μια νέα σύνθετη λέξη: παραγωγής, κακοποιούνται, διαγράφεται, καταρρίψι, ιδεολογίας.
- [Μονάδες 5]

3η δραστηριότητα

- A6.** Ως νέος/α με ευαισθησίες αποφασίζετε να γράψετε ένα άρθρο (200-250 λέξεων) στην εφημερίδα του σχολείου σας, παρουσιάζοντας τις συνέπειες της παιδικής εργασίας τόσο για τα παιδιά όσο και για την κοινωνία.

[Μονάδες 20]

B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό σημείωμα

Η ποιήτρια Βασιλική Δεδούση είναι φιλόλογος. Με την ευαίσθητη ποιητική της γραφή προσεγγίζει στα προβλήματα του σύγχρονου ανθρώπου εγείροντας προβληματισμούς και συναισθήματα στον αναγνώστη.

Ένα ποίημα αφιερωμένο στα παιδιά-εργάτες

Όταν Άγγελοι κλαίνε...

Όταν Άγγελοι κλαίνε το χάραμα,
είναι που ξυπνούν παιδιά για τη δουλειά,
(σκλάβοι-παιδιά, εκατομμύρια τέσσερα)
κι εμείς αδιαφορούμε...

Όταν Άγγελοι κλαίνε την αυγή,
είναι που παιδιά δε θα παίξουν και σήμερα,
δε θα πάνε σχολείο,
δε θα γελάσουν αμέριμνα
κι εμείς αδιαφορούμε...

Πέτρες θα σπάσουν,
χαλιά θα υφάνουν,
καφέ θα μαζέψουν,
μπάλες και ό,τι άλλο
θα κατασκευάσουν,
παιδάκια-σκλάβοι του 21ου αιώνα,
κι εμείς αδιαφορούμε...
όνειδος και απέραντη αισχύνη μας.

Βασιλική Π. Δεδούση, <https://hamomilaki.blogspot.gr/>

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1η δραστηριότητα

B1. Να παρουσιάσετε σε ένα κείμενο 50-60 λέξεων το βασικό θέμα του ποιήματος και τους προβληματισμούς που εγείρει.

[Μονάδες 15]

2η δραστηριότητα

B2. Να σχολιάσετε τη λειτουργία της επανάληψης του στίχου: «κι εμείς αδιαφορούμε...».

[Μονάδες 5]

B3. Να καταγράψετε δύο διαφορετικά εκφραστικά μέσα που υπάρχουν στο ποίημα και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους.

[Μονάδες 5]

B4. Να σχολιάσετε τη γλώσσα του ποιήματος. Τι εξυπηρετούν οι γλωσσικές επιλογές της ποιήτριας;

[Μονάδες 5]

3η δραστηριότητα

B5. Η παιδική εργασία αποτελεί ντροπή για τον πολιτισμό μας. Συμφωνείτε με την άποψη αυτή; Ποιες καταστάσεις, πιστεύετε, σπρώχνουν τα παιδιά στην εργασία, ενώ γνωρίζουν πως θα πέσουν θύματα εκμετάλλευσης; Να αναπτύξετε τις σκέψεις σας σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

[Μονάδες 20]

2ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Ο ξενιτεμός των νέων

A. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό σημείωμα

Ο Αλέξανδρος Σακελλαρίου είναι διδάκτορας Κοινωνιολογίας και ερευνητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν την πολιτική και τη θρησκεία.

Η μετανάστευση των νέων: Η ουτοπία της ξενιτιάς;

Το θέμα –ή για ορισμένους το πρόβλημα– της μετανάστευσης των νέων Ελλήνων στο εξωτερικό παραμένει στο προσκήνιο εδώ και πέντε χρόνια, από τότε δηλαδή που αυτό που όλοι πλέον ονομάζουμε οικονομική κρίση άρχισε να γίνεται αισθητή. Όπως και αν είναι τα πράγματα, οι νέοι φεύγουν, θέλουν να φύγουν, τους παρακινούμε να φύγουν. **Είναι, όμως, η μετανάστευση, η ξενιτιά, η λύση;**

Η πραγματικότητα είναι ότι η συντριπτική πλειονότητα των παιδιών και των νέων, ιδίως άνω των 15 ετών έχουν σκεφτεί και προβληματιστεί ως προς το θέμα της μετανάστευσης. Ελάχιστοι όμως ήταν εκείνοι που εξέφρασαν πλήρη επιθυμία να φύγουν από την Ελλάδα και να ρίξουν «μαύρη πέτρα» πίσω τους δηλώνοντας απέχθεια για τα τεκταινόμενα στην ελληνική κοινωνία. Οι περισσότεροι υποστήριξαν ότι η μετανάστευση είναι μια έσχατη λύση, όταν θα έχουν προσπαθήσει εδώ αρκετά, όταν δε θα έχουν πια τα βασικά για να ζήσουν, ή μόνο για σπουδές και με διάθεση επιστροφής. Επιπλέον, όπως τόνισαν, είναι οι γονείς τους εκείνοι που τους ενθαρρύνουν να φύγουν από την Ελλάδα, ενώ οι ίδιοι δεν είναι και τόσο σίγουροι ως προς αυτή την επιλογή.

Το μέγιστο πρόβλημα, κατά τη γνώμη μου, είναι ότι δυστυχώς δεν ακούμε τα παιδιά και τους νέους, τα προβλήματα και τις σκέψεις τους. Οι γονείς συχνά μεταφέρουμε τις δικές μας επιθυμίες και τα ανεκπλήρωτα όνειρά μας στα παιδιά και τα φορτώνουμε με αδιανόητα βάρη. Το ίδιο φαίνεται να ισχύει και στο θέμα της μετανάστευσης. Γονείς που πια αισθάνονται

εγκλωβισμένοι στην Ελλάδα και δεν μπορούν να φύγουν, ρητά ή άρητα, μεταδίδουν την ανεκπλήρωτη επιθυμία τους στα παιδιά τους. Πάνω σε αυτό πρέπει να αναστοχαστούμε. **Η προτροπή για φυγή είναι μια ατομικιστική ή συλλογική πράξη; Πώς θα αναπτύξει το παιδί συλλογικότητα, όταν σκέφτεται «ο σώζων εαυτόν σωθήτω»; Μήπως αυτό το σκεπτικό προκαλεί ρήξη με την αίσθηση της κοινότητας και τη συλλογική συνείδηση, μήπως οδηγεί στην αδιαφορία για το συλλογικό αγαθό και συμφέρον προτάσσοντας το ατομικό;** Οι απαντήσεις δεν είναι καθόλου αυτονόητες.

Μετανάστευση σημαίνει ότι πηγαίνεις ξένος συχνά μεταξύ ξένων, χωρίς κοινωνικά δίκτυα και δεσμούς, αφήνοντας πίσω σου οικογένεια, φίλους, ενδιαφέροντα και τόπους, όλα όσα δηλαδή οι νέοι στην έρευνα για την ποιότητα ζωής τόνισαν ως κατεξοχήν σημαντικά για τους ίδιους. Η μετανάστευση είναι με άλλα λόγια μια μορφή βίας, καθώς ματαιώνει ένα μέρος των προσδοκιών των νέων ανθρώπων, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι και η παραμονή τους δε ματαιώνει ένα άλλο μέρος, ιδίως εν μέσω κρίσης. Η αναπαραγωγή, όμως, εξιδανικευμένων εικόνων από το εξωτερικό, ιδίως όταν συνοδεύονται με απαξιωτικές εκφράσεις για την ελληνική πραγματικότητα, όταν μάλιστα πολλοί επιστρέφουν με όχι και τόσο *θετικές* εμπειρίες, καλό είναι να τεθεί υπό επανεξέταση.

Επίσης, χρήσιμο θα ήταν να ακούσουν οι σημερινοί γονείς των 40 και 50 ετών τι λένε τα παιδιά τους όχι για τους ίδιους προσωπικά, αλλά για τη γενιά τους, η οποία θεωρούν ότι κατέστρεψε την Ελλάδα και οδήγησε στην κρίση. Τώρα, λοιπόν, η γενιά αυτή, οι ίδιοι οι γονείς τους τους προτρέπουν να φύγουν. Θα πρέπει να αφήσουμε τα παιδιά και τους νέους να σκεφτούν μόνοι τους το μέλλον τους, χωρίς άμεσες ή έμμεσες επιρροές για τόσο σημαντικά θέματα, εκθέτοντάς τους τα θετικά και τα αρνητικά της κάθε επιλογής και όχι τις δικές μας ιδεοληψίες και προκαταλήψεις. Ας αφουγκραστούμε τις ανάγκες και τις σκέψεις τους, και αυτό αφορά σε ένα δεύτερο επίπεδο και το κράτος, το οποίο αγνοεί παντελώς τη νεολαία και δεν έχει επιτύχει μέχρι σήμερα να οργανώσει και να εφαρμόσει μια πολιτική νεολαίας, συνολική και κεντρική στηριζόμενο στις απόψεις και τις ανάγκες των νέων και των παιδιών, ερχόμενο πάντα εκ των άνω να εφαρμόσει στο κεφάλι τους τις επίσης ιδεοληπτικές πολιτικές ενός εκάστου. **Θα ακούσουμε άραγε ποτέ τα παιδιά και τους νέους σε αυτή τη χώρα, έστω και τώρα, εν μέσω κρίσης – ή μάλλον κυρίως τώρα –, ή θα συνεχίσουμε να θεωρούμε τους εαυτούς μας φωτεινούς παντογνώστες που τα ξέρουν**

όλα, και θα κατηχούμε τα παιδιά στη δική μας ιδεολογική προσέγγιση των πραγμάτων;

Αλέξανδρος Σακελλαρίου,
Δρ. Κοινωνιολογίας, ερευνητής στο Πάντειο Παν/μιο.
tvxs.gr, 24/10/15

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1η δραστηριότητα

A1. Να γράψετε ένα κείμενο (90-110 λέξεων) με το οποίο θα αποδώσετε περιληπτικά το νόημα των τεσσάρων πρώτων παραγράφων και το οποίο θα αξιοποιήσετε σε γραπτή ομαδική εργασία.

[Μονάδες 9]

A2. Σε καθεμία από τις προτάσεις που ακολουθούν να δώσετε τον χαρακτηρισμό «ΣΩΣΤΟ» ή «ΛΑΘΟΣ», ανάλογα με το εάν αποδίδουν το νόημα του κειμένου σωστά ή όχι. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με συγκεκριμένη αναφορά στο κείμενο.

α) Οι νέοι σήμερα επιθυμούν να μεταναστεύσουν.

β) Οι γονείς μεταφέρουν τις ανεκπλήρωτες επιθυμίες τους στα παιδιά τους.

γ) Το κράτος μας αδιαφορεί τελείως για τη νεολαία μας.

[Μονάδες 6]

2η δραστηριότητα

A3. Πώς οργανώνεται ο λόγος στη 2η παράγραφο («Η πραγματικότητα είναι ... ως προς αυτή την επιλογή») του κειμένου;

[Μονάδες 5]

A4. Να γράψετε ένα παράγωγο ουσιαστικό και ένα παράγωγο επίθετο για καθένα από τα ρήματα: εξέφρασαν, συνοδεύονται, ακούσουν.

[Μονάδες 6]

A5. Ποιος είναι ο ρόλος των ερωτήσεων που επισημαίνονται με έντονα γράμματα στην πρώτη, τρίτη και πέμπτη παράγραφο του κειμένου;

[Μονάδες 4]

3η δραστηριότητα

A6. Ποιοι λόγοι ωθούν τους νέους να μεταναστεύσουν στο εξωτερικό; Πώς η Πολιτεία θα μπορούσε να περιορίσει τις τάσεις φυγής των νέων στο εξωτερικό; Να γράψετε τους προβληματισμούς σας σε ένα κείμενο 200-250 λέξεων που θα το δημοσιεύσετε στο ηλεκτρονικό περιοδικό του σχολείου σας.

[Μονάδες 20]

B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό σημείωμα:

Τα δημοτικά τραγούδια της ξενιτιάς αποτελούν σημαντική κατηγορία της δημοτικής ποίησης. Εκφράζουν τους καημούς του ξενιτεμένου, τον πόνο του ξεριζωμού, τη θλίψη του ξενιτεμένου και των οικείων του.

Σ' αφήνω γεια, μανούλα μου, σ' αφήνω γεια, πατέρα,
έχετε γεια, αδερφάκια μου και σεις ξαδερφοπούλες.
Θα φύγω, θα ξενιτευτώ, θα πάω μακριά στα ξένα.
Θα φύγω, μάνα, και θα 'ρθω και μην πολυλυπιέσαι.

Από τα ξένα που βρεθώ, μηνύματα σου στέλνω
με τη δροσιά της άνοιξης, την πάχνη του χειμώνα,
και με τ' αστέρια τ' ουρανού, τα ρόδα του Μαΐου.
Θε να σου στέλνω μάλαμα, θε να σου στέλνω ασήμι,
θε να σου στέλνω πράματα, π' ουδέ τα συλλογιέσαι.

Παιδί μου, πάινε στο καλό κι όλοι οι αγιοί κοντά σου,
και της μανούλας σου η ευχή να είναι για φυλαχτό σου,
να μη σε πιάνει βάσκαμα και το κακό το μάτι.
Θυμήσου με, παιδάκι μου, κι εμέ και τα παιδιά μου,
μη σε πλανέσει η ξενιτιά και μας αλησμονήσεις.
Κάλιο, μανούλα μου γλυκιά, κάλλιο να σκάσω πρώτα,
παρά να μη σας θυμηθώ στα έρημα τα ξένα.

Δώδεκα χρόνοι απέρασαν και δεκαπέντε μήνες,
καράβια δεν τον είδανε, ναύτες δεν τότε ξέρουν.

Πρώτο φιλί αναστέναξε, δεύτερο τον πλανάει,
τρίτο φιλί φαρμακερό τη μάνα αλψμονάει.

Ν. Γ. Πολίτης, *Δημοτικά τραγούδια*, #166,
Εκλογή από τα τραγούδια του ελληνικού λαού, εκδ. Γράμματα, 1991

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1η δραστηριότητα

B1. Στο πιο πάνω δημοτικό τραγούδι δίνονται κάποιες υποσχέσεις από τον γιο που πρόκειται να ξενιτευτεί, αλλά δεν τηρούνται. Τι υπόσχεται ο νέος; Για ποιους λόγους αθετεί τις υποσχέσεις του; Να αναπτύξετε τις σκέψεις σας σε ένα κείμενο 50-60 λέξεων.

[Μονάδες 15]

2η δραστηριότητα

B2. Να εντοπίσετε τρία χαρακτηριστικά του δημοτικού τραγουδιού στο τραγούδι της ξενιτιάς που σας δόθηκε.

[Μονάδες 5]

B3. Να σχολιάσετε τη λειτουργία του διαλόγου στο δημοτικό τραγούδι που διαβάσατε.

[Μονάδες 5]

B4. «Η γλώσσα του δημοτικού τραγουδιού διακρίνεται για τη δύναμη, την παραστατικότητα και τη ζωντάνια της». Να τεκμηριώσετε την άποψη αυτή με αναφορές στο δημοτικό τραγούδι που σας δόθηκε.

[Μονάδες 5]

3η δραστηριότητα

B5. Πολλές φορές οι ξενιτεμένοι μας, παρά τις υποσχέσεις τους πως θα επιστρέψουν στην πατρίδα, μένουν μόνιμα στην ξενιτιά. Για ποιους λόγους πιστεύετε πως συμβαίνει αυτό; Έχει τη δύναμη, κατά τη γνώμη σας, η «μητριά πατρίδα» να αποκόψει τους ξενιτεμένους από τις ρίζες τους; Να αναπτύξετε τις σκέψεις σας σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

[Μονάδες 20]

1ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ: ΠΑΙΔΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

A. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1η δραστηριότητα

- A1.** **α) ΣΩΣΤΟ**, πρώτη παράγραφος («Η ανεμελιά, το παιχνίδι ... μιας καλύτερη ζωή») **β) ΛΑΘΟΣ**, δεύτερη παράγραφος («Τα παιδιά ... μεγαλώνοντας») **γ) ΛΑΘΟΣ**, τρίτη παράγραφος («Και όσοι αφελώς πιστεύουν ... 20 χρόνια») **δ) ΛΑΘΟΣ**, πέμπτη παράγραφος («Η εξαθλιωμένη εικόνα ... στις βαριές εργασίες»).
- A2.** **α)** Ο συγγραφέας στην τρίτη παράγραφο («Και όσοι αφελώς ... δικαιωμάτων των παιδιών») του κειμένου αξιοποιεί και την **επίκληση στην αυθεντία** («Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Claire Brisset ... 20 χρόνια»). Συγκεκριμένα παραθέτει αυτούσια την άποψη της Claire Brisset, όπως διατυπώθηκε στη *Le Monde Diplomatique* («η έλλειψη κανονισμών ... 20 χρόνια»). Με την επίκληση στην αυθεντία ο συγγραφέας επιδιώκει να ενισχύσει την αξιοπιστία της θέσης του («Και όσοι αφελώς πιστεύουν ... μόνο των φτωχών κρατών») χάρη στην αναλογία της με τη θέση της αυθεντίας και να γίνει έτσι περισσότερο πειστικός. Επίσης δείχνει την ευρυμάθειά του.
- β)** Ο τρόπος πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην τέταρτη παράγραφο («Το πρόβλημα είναι πολιτικό ... παιδικής εκμετάλλευσης») του κειμένου είναι η **επίκληση στη λογική**. Ως μέσα πειθούς χρησιμοποιεί τεκμήρια και συγκεκριμένα εμπειρικές αλήθειες («Το πρόβλημα είναι πολιτικό ... μορφή δουλείας»).

2η δραστηριότητα

- A3.** **Δομή: Θεματική περίοδος** («Τα παιδιά ... κακοποιούνται»), **σχόλια-λεπτομέρειες** («Φοβισμένα παιδιά ... μεγαλώνοντας»), **κατακλείδα** δεν υπάρχει.
- Τρόπος ανάπτυξης:** Η παράγραφος αναπτύσσεται με τη μέθοδο του **αιτίου – αποτελέσματος**. Στη θεματική περίοδο («Τα παιδιά ... κακοποιούνται») ο συγγραφέας διαπιστώνει ότι τα εργαζόμενα παιδιά κακοποιούνται σε ένα άθλιο εργασιακό περιβάλλον και μέσα σε απάνθρωπες συνθήκες (αίτιο). Στη συνέχεια αναφέρει τι προκαλεί η κακοποίηση των παιδιών («Φοβισμένα παιδιά, υπάκουα, υποτακτικά ... μεγαλώνοντας») (αποτέλεσμα).
- A4.** Με το α΄ πληθυντικό πρόσωπο ο συγγραφέας εντάσσει και τον εαυτό του στο ευρύτερο σύνολο (συλλογικότητα-καθολικότητα). Προσπαθεί να προβληματίσει, προβληματίζεται και ο ίδιος και δεν εξαιρεί τον εαυτό του από τις ευθύνες που αποδίδει. Τέλος, δημιουργεί έναν τόνο οικειότητας με τον αναγνώστη.

A5. Παραγωγής (παρά + άγω): διαπαιδαγώγησης, **κακοποιούνται** (κακός + ποιώ): παραποίηση, **διαγράφεται** (διά + γράφω): κειμενογράφος, **καταρρίπτει** (κατά + ρίπτω): απόρριψη, **ιδεολογία** (ιδέα + λέγω): φιλόλογος.

3η δραστηριότητα

A6. Επικοινωνιακό πλαίσιο: άρθρο

Ύφος κειμένου: σοβαρό, επίσημο

Γλώσσα: αναφορική λειτουργία

Πρόσωπο: γ΄ ενικό-πληθυντικό, α΄ πληθυντικό

Τίτλος: νοηματικά ενεργός, σύντομος, περιεκτικός

Τίτλος: «Εκμετάλλευση της παιδικής αθωότητας»

Πρόλογος (Επικαιρική αφορμηση)

Στις μέρες μας η παιδική εργασία είναι ένα φαινόμενο που τείνει να λάβει ανησυχητικές διαστάσεις όχι μόνο στις υπανάπτυκτες αλλά και στις αναπτυγμένες χώρες. Πολλά ανυπεράσπιστα παιδιά θυσιάζονται στον βωμό των οικονομικών, και όχι μόνο, συμφερόντων. Αποτελούν εύκολη λεία των επιτήδειων, που εμπορεύονται τα όνειρά τους, την αγωνία τους και την ανάγκη τους για επιβίωση.

Κύριο μέρος

Ερώτημα 1ο: Ποιες είναι οι συνέπειες της παιδικής εργασίας για τα παιδιά;

1. Σοβαρός κίνδυνος ατυχημάτων με τραυματισμούς ή και απώλεια της ζωής τους, καθώς πολλά παιδιά εργάζονται σε χώρους υψηλής επικινδυνότητας (φανάρια, δρόμους, εργοστάσια κ.ά.). Επίσης, η έκθεσή τους σε χώρους με υψηλή θερμοκρασία, θορύβους ή χημικές ουσίες, χωρίς να λαμβάνονται τα στοιχειώδη μέτρα προστασίας, τους προκαλεί προβλήματα υγείας, που σε πολλές περιπτώσεις είναι ανεπανόρθωτα.
2. Επακόλουθο της παιδικής εργασίας αποτελεί ο κλονισμός του ψυχικού κόσμου των παιδιών, που αναγκάζονται να εργαστούν κάτω από την άσκηση σωματικής και ψυχικής βίας. Άλλωστε, οι περισσότερες μορφές παιδικής εργασίας είναι «καταναγκαστικές», καθώς τα παιδιά μαθαίνουν να αποδέχονται τις συνθήκες ζωής τους και να μην οραματίζονται ένα καλύτερο μέλλον. Οι καταστάσεις αυτές τους δημιουργούν συμπλέγματα κατωτερότητας, που τα δυσκολεύει να ενταχθούν με ομαλό τρόπο στην ενήλικη ζωή και στερούνται έτσι τη δυνατότητα να διεκδικήσουν τα όνειρα και τις φιλοδοξίες τους.
3. Η εγκατάλειψη του σχολείου συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με την παιδική εργασία. Τα παιδιά, κυρίως από ορεινές και νησιωτικές περιοχές, εγκαταλείπουν το σχολείο και βρίσκουν διέξοδο ως εργάτες σε μαγαζιά, βιοτεχνίες και αγροτικές ή κτηνοτροφικές εργασίες. Το μέλλον τους διαγράφεται δυσοίωνα, επειδή δεν έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν τις ικανότητες, τις δεξιότητες και να διευρύνουν τους

πνευματικούς τους ορίζοντες λόγω της απομάκρυνσής τους από το σχολικό περιβάλλον. Έτσι, οδηγούνται στην αμάθεια και στον αναλφαβητισμό, με συνέπεια να είναι εύκολα χειραγωγήσιμα.

4. Στερούνται την ανεμελιά, την ξεγνοιασιά και το παιχνίδι, με το οποίο μαθαίνουν να αγαπούν, να διαμορφώνουν φιλίες, να αποκτούν ταυτότητα αλλά και να δομούν την αυτοεκτίμησή τους, και οδηγούνται με βίαιο τρόπο στην ωρίμανση. Αυτό έχει ως συνέπεια να μην έχουν μια ισορροπημένη και φυσιολογική ζωή.

Μεταβατική παράγραφος

Η παιδική εργασία δεν έχει αρνητικές επιπτώσεις μόνο στα παιδιά αλλά και σε ολόκληρη την κοινωνία.

Ερώτημα 2ο: Ποιες είναι οι συνέπειες της παιδικής εργασίας για την κοινωνία;

1. Όταν παρουσιάζονται φαινόμενα παιδικής εργασίας, αμαυρώνεται η εικόνα των πολιτισμένων κοινωνιών. Ουσιαστικά ακυρώνεται ο πολιτισμός, όταν οι πολιτισμένες χώρες επιτρέπουν και ανέχονται την παιδική εργασία και εκμετάλλευση στο εσωτερικό τους, αλλά και σε άλλες λιγότερο αναπτυγμένες χώρες. Άλλωστε, όπως είχε πει και ο Αντώνης Σαμαράκης: «Όταν έστω και ένα μόνο παιδί στερείται τα δικαιώματά του, τότε ακυρώνεται η έννοια δικαιώματα του παιδιού».
2. Τα παιδιά που ωθούνται στην εργασία δε διαμορφώνουν ολοκληρωμένη προσωπικότητα και αδυνατούν να ενταχθούν ομαλά στο κοινωνικό σύνολο. Αυτή η κατάσταση δημιουργεί προβλήματα στην κοινωνική συμβίωση, καθώς σε πολλές περιπτώσεις ως ενήλικες ρέπουν στην παραβατική συμπεριφορά λόγω των παιδικών τους τραυμάτων.
3. Η κοινωνία δεν μπορεί να αξιοποιήσει όλο το ανθρώπινο δυναμικό της, καθώς πολλά από τα παιδιά δε θα αποκτήσουν την απαραίτητη μόρφωση και κατάρτιση για να μπορέσουν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε αυτή.

Επίλογος

Αν η σημερινή κοινωνία δε φροντίζει για τα παιδιά, αλλά ανέχεται και υποθάλπει την παιδική εκμετάλλευση μέσω της εργασίας, ναρκοθετεί το μέλλον της.

B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1η δραστηριότητα

- B1.** Το ποίημα θίγει το πρόβλημα της παιδικής εργασίας, που έχει πάρει ανησυχητικές διαστάσεις στις μέρες μας. Αναφέρεται, ειδικότερα, στα παιδιά-σκλάβους που αναγκάζονται να εργάζονται σε επίπονες εργασίες αντί να πηγαίνουν σχολείο («δε θα πάνε σχολειό») και να απολαμβάνουν την ανεμελιά της ηλικίας τους («δε θα γελάσουν αμέριμνα»). Παράλληλα, καυτηριάζει την αδιαφορία των ενηλίκων, που ανέχονται αυτή την απαράδεκτη κατάσταση στην πολιτισμένη κοινωνία του 21ου αιώνα.

2η δραστηριότητα

- B2.** Ο στίχος «κι εμείς αδιαφορούμε...» εμφανίζεται και στις τρεις στροφές του ποιήματος, γεγονός που υποδηλώνει τον κομβικό ρόλο του. Μέσω της επανάληψης αυτής η ποιήτρια επιδιώκει να δώσει έμφαση και, παράλληλα, να καυτηριάσει την αδιαφορία των μεγάλων απέναντι στην παιδική εργασία.
- B3.** («δε θα γελάσουν αμέριμνα κι εμείς αδιαφορούμε»): **Αντίθεση** Τονίζεται και καυτηριάζεται η στάση των ενηλίκων στην κατάσταση που βιώνουν τα παιδιά.
Εικόνες παιδιών-σκλάβων: Προσδίδουν ζωντάνια και παραστατικότητα στο ποίημα, χρώμα και παλμό με την παρουσία του ανθρώπινου παράγοντα.
- B4.** Η **γλώσσα** του ποιήματος είναι απλή, καθημερινή δημοτική με ιδιωματικά στοιχεία της ομιλούμενης («σχολείο»), καθώς και λόγιες λέξεις («όνειδος», «αισχύνη»). Μέσω αυτών των γλωσσικών επιλογών τονίζεται η αντίθεση ανάμεσα στην παιδική εργασία και στη στάση των ενηλίκων. Στο λεξιλόγιο του ποιήματος κυριαρχούν τα ουσιαστικά και τα ρήματα, ενώ απουσιάζουν σχεδόν τα επίθετα. Έτσι, γίνεται πιο εύληπτο νοηματικά στον αναγνώστη, πιο οικείο και πιο άμεσο. Η ποιήτρια χρησιμοποιεί γ΄ πληθυντικό πρόσωπο («θα υφάνουν», «θα μαζέψουν»), όταν αναφέρεται στα παιδιά, ενώ α΄ πληθυντικό («αδιαφορούμε»), όταν αναφέρεται στη στάση των μεγάλων, εντάσσοντας και τον εαυτό της στα λεγόμενά της.

3η δραστηριότητα

- B5.** Η παιδική εργασία αποτελεί μια από τις αντιφάσεις του σύγχρονου πολιτισμού.
1. Η φτώχεια και η ανέχεια σπρώχνουν πολλά παιδιά να αφήσουν την ανέμελη παιδική ηλικία και να εργαστούν. Το φαινόμενο συναντάται κυρίως σε μειονοτικές ομάδες (πρόσφυγες, οικογένειες που επλήγησαν από την οικονομική κρίση, μετανάστες, Ρομά). Πολλά παιδιά βιώνουν τη σκληρή εκδοχή της παιδικότητας εργαζόμενα κάτω από αντίξοες συνθήκες, για να βοηθήσουν τις οικογένειές τους, ενώ η κοινωνία διστάζει να προβληματιστεί ή δείχνοντας μόνο οίκτο.
 2. Τα περισσότερα είδη εργασίας είναι σε όλο τον κόσμο «καταναγκαστικά». Τα παιδιά σε αρκετές περιπτώσεις αποτελούν θύματα του άσχημου οικογενειακού περιβάλλοντος (χαμηλό μορφωτικό και βιοτικό επίπεδο). Οι ίδιες οι οικογένειες, αντί να προστατέψουν τα παιδιά τους και να τους εξασφαλίσουν ένα υγιές και ανθρώπινο περιβάλλον για να μεγαλώσουν, τα αναγκάζουν να εργαστούν προκειμένου να τα εκμεταλλευτούν. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που τα εξωθούν στην πορνεία και στην επαιτεία.
 3. Σε πολλές περιπτώσεις η καταναγκαστική εργασία είναι αποτέλεσμα συναλλαγής των ίδιων των οικογενειών με εργοστάσια και μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες. Σε αρκετές περιπτώσεις τα παιδιά οδηγούνται στην εργασία για την αποπληρωμή χρεών των οικογενειών τους. Άλλοτε πάλι τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα, κυρίως των πο-

λυθνικών εταιρειών, που έχουν τις έδρες τους σε χώρες με χαμηλό βιοτικό επίπεδο και χαμηλά ημερομίσθια, εκμεταλλεύονται την ανάγκη των ανθρώπων για επιβίωση. Οι εταιρείες αυτές προσλαμβάνουν παιδιά, γιατί αποτελούν φτηνά εργατικά χέρια, προκειμένου να εξασφαλίσουν περισσότερα κέρδη. Έτσι, αποδεικνύεται ότι τα παιδιά-σκλάβοι δεν αποτελούν τα αθώα θύματα μόνο της πολιτιστικής «καθυστερήσης» ορισμένων χωρών αλλά και ενός διεθνούς εμπορικού πολέμου.

4. Η κρίση του ανθρωπισμού και τα καταναλωτικά πρότυπα ζωής που έχουν επιβληθεί οδηγούν σε συστηματική παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και, κυρίως, των δικαιωμάτων των παιδιών. Ο άνθρωπος δεν αντιμετωπίζεται πλέον ως αξία, αλλά σε πολλές περιπτώσεις απαξιώνεται πλήρως. Αυτό έχει ως συνέπεια να μη δημιουργούνται οργανωμένες κοινωνικές δομές, που θα έχουν ως έργο να παρεμβαίνουν και να προστατεύουν τα παιδιά-σκλάβους και θα τους παρέχουν τροφή, στέγη, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και νομική προστασία από όσους τα εκμεταλλεύονται για προσωπικό όφελος.

2ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ: Ο ΞΕΝΙΤΕΜΟΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

1η δραστηριότητα

- A1.** Το κείμενο «Ο ξενιτεμός των νέων» που διάβασα αναφερόταν στη μετανάστευση των νέων την τελευταία πενταετία εν μέσω της οικονομικής κρίσης. Υποστήριζε ότι τη μεγάλη πλειοψηφία των νέων την απασχολεί το θέμα της μετανάστευσης, αλλά ελάχιστοι θέλουν να φύγουν, και αυτοί κυρίως εξαιτίας της προτροπής των γονιών τους. Η προτροπή αυτή εκφράζει τις ανεκπλήρωτες επιθυμίες των γονιών και έχει ως συνέπεια την πρόταση του ατομικού συμφέροντος εις βάρος του συλλογικού. Τέλος, ο αρθρογράφος επισημαίνει ότι η μετανάστευση αποξενώνει τους νέους από το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον λειτουργώντας σαν μια μορφή βίας, τονίζοντας παράλληλα την ανάγκη να αναθεωρηθεί η τάση εξιδανίκευσης του εξωτερικού και η απαξίωση της ελληνικής πραγματικότητας.
- A2. α) ΛΑΘΟΣ** («Ελάχιστοι ήταν εκείνοι, όμως, που εξέφρασαν πλήρη επιθυμία να φύγουν από την Ελλάδα και να ρίξουν “μαύρη πέτρα” πίσω τους...»), **β) ΣΩΣΤΟ** («...Οι γονείς συχνά μεταφέρουμε τις δικές μας επιθυμίες και τα ανεκπλήρωτα όνειρά μας στα παιδιά και τα φορτώνουμε με αδιανόητα βάρη»), **γ) ΣΩΣΤΟ** («το κράτος, το οποίο αγνοεί παντελώς τη νεολαία και δεν έχει επιτύχει μέχρι σήμερα να οργανώσει και να εφαρμόσει μια πολιτική νεολαίας, συνολική και κεντρική, στηριζόμενο στις απόψεις και τις ανάγκες των νέων και των παιδιών, ερχόμενο

πάντα εκ των άνω να εφαρμόσει στο κεφάλι τους τις επίσης ιδεολογικές πολιτικές ενός εκάστου»).

2η δραστηριότητα

A3. Δομή: Θεματική περίοδος («Η πραγματικότητα ... της μετανάστευσης»), **σχόλια-λεπτομέρειες** («Ελάχιστοι ήταν ... επιλογή»), **κατακλείδα** δεν υπάρχει.

Τρόπος ανάπτυξης: Η παράγραφος αναπτύσσεται με τη μέθοδο της **σύγκρισης – αντίθεσης**. Στη θεματική περίοδο («Η πραγματικότητα ... της μετανάστευσης») ο αρθρογράφος αναφέρει ότι η πλειονότητα των παιδιών και των νέων έχουν σκεφτεί και προβληματιστεί ως προς το θέμα της μετανάστευσης και τους αντιδιαστέλλει με τους ελάχιστους εκείνους που εξέφρασαν την επιθυμία να φύγουν («Ελάχιστοι ήταν εκείνοι, όμως...»).

A4. Εξέφρασαν: έκφραση, εκφραστικός, **συνοδεύονται:** συνοδεία, συνοδευτικός, **ακούσουν:** ακοή, ακουστικός.

A5. Γενικά οι ερωτήσεις προσδίδουν ζωντάνια, αμεσότητα και παραστατικότητα στο κείμενο. Επιπλέον, μέσω των ερωτήσεων ο πομπός προσπαθεί να προκαλέσει συναισθήματα στον δέκτη. Ο αρθρογράφος με τη χρήση τους θέλει να προβληματίσει, κυρίως τους μεγαλύτερους, για τις ευθύνες απέναντι στα παιδιά. Ειδικότερα:

1η παράγραφος («Είναι, όμως, η μετανάστευση, η ξενιτιά, η λύση;»): Η ερώτηση στην περίπτωση αυτή έχει και ρόλο μετάβασης. Συγκεκριμένα συνδέει τις δύο πρώτες παραγράφους του κειμένου.

3η παράγραφος («Η προτροπή για φυγή είναι μια ατομικιστική ή συλλογική πράξη; Πώς θα αναπτύξει το παιδί συλλογικότητα, όταν σκέφτεται “ο σώζων εαυτόν σωθήτω”; Μήπως αυτό το σκεπτικό προκαλεί ρήξη με την αίσθηση της κοινότητας και τη συλλογική συνείδηση, μήπως οδηγεί στην αδιαφορία για το συλλογικό αγαθό και συμφέρον προτάσσοντας το ατομικό;»): Στόχος των ερωτήσεων είναι να προβληματίσουν τον αναγνώστη και να τον θέσουν ενώπιον του προβλήματος.

5η παράγραφος («Θα ακούσουμε άραγε ποτέ τα παιδιά και τους νέους σε αυτή τη χώρα, έστω και τώρα, εν μέσω κρίσης –ή μάλλον κυρίως τώρα– ή θα συνεχίσουμε να θεωρούμε τους εαυτούς μας φωτεινούς παντογνώστες που τα ξέρουν όλα και να καταγκούμε τα παιδιά στη δική μας ιδεολογική προσέγγιση των πραγμάτων;»): Στόχος της συγκεκριμένης ερώτησης είναι να προβληματίσει, αλλά λειτουργεί και ως κατακλείδα της παραγράφου. Μάλιστα, με τη χρήση του α΄ πληθυντικού ρηματικού προσώπου ο αρθρογράφος εντάσσει και τον εαυτό του στον προβληματισμό που αναφέρει.

3η δραστηριότητα

A6. Επικοινωνιακό πλαίσιο: άρθρο

Ύφος κειμένου: σοβαρό, επίσημο

Γλώσσα: αναφορική λειτουργία

Πρόσωπο: γ' ενικό-πληθυντικό, α' πληθυντικό

Τίτλος: νοηματικά ενεργός, σύντομος, περιεκτικός

Τίτλος: «Νέοι και μετανάστευση»

Πρόλογος (Επικαιρική αφόρμηση)

Την τελευταία πενταετία, σύμφωνα με έρευνα που δημοσιεύτηκε πρόσφατα, έχει αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των νέων, κυρίως πτυχιούχων, που αναζητούν καλύτερες συνθήκες ζωής και εργασίας σε χώρες του εξωτερικού.

Ερώτημα 1ο: Ποια είναι τα αίτια της μετανάστευσης των νέων;

1. Η ανεργία και η οικονομική κρίση που βιώνουν σε μεγάλο βαθμό. Η αδυναμία των νέων να βρουν εργασία, η υποαπασχόληση, οι χαμηλοί μισθοί, που είναι δυσανάλογοι των προσόντων τους, και οι διάφορες μορφές ελαστικής εργασίας δεν τους επιτρέπουν να ζήσουν μια αξιοπρεπή ζωή.
2. Η κρίση που βιώνει η χώρα δεν είναι μόνο οικονομική αλλά και ηθική. Η έλλειψη αξιοκρατίας και οι πελατειακές σχέσεις εξακολουθούν να ανθούν. Οι νέοι διαπιστώνουν ότι δεν έχουν μέλλον σε μια κοινωνία στην οποία δεν αναγνωρίζονται η αξία, τα προσόντα και οι ικανότητές τους.
3. Η επιρροή που ασκεί το οικογενειακό ή φιλικό περιβάλλον ωθεί πολλούς νέους να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους και να αναζητήσουν μια καλύτερη ζωή σε μια χώρα με καλύτερο βιοτικό επίπεδο. Η θετική γνώμη για τη ζωή σε μια ξένη χώρα μπορεί να δημιουργηθεί από συγγενείς ή φίλους που έχουν την τάση να μεταδίδουν τις εμπειρίες τους από το εξωτερικό, τονίζοντας κυρίως τα πλεονεκτήματα και ωραιοποιώντας έτσι τη ζωή εκεί. Παράλληλα, απαξιώνουν την ελληνική πραγματικότητα και προβάλλουν τις αρνητικές πτυχές της ελληνικής κοινωνίας (οικονομική κρίση, ανεργία, αναξιοκρατία κ.ά.).
4. Το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης αποτελεί σημαντικό παράγοντα, που διευκολύνει τη μετανάστευση πολλών νέων. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας, η διεθνοποίηση του κεφαλαίου και η υποχώρηση του κρατικού παρεμβατισμού στη διαμόρφωση της οικονομίας, που ευνοούν τις διεθνείς επαφές, σε συνδυασμό με τις ικανότητες και την επιστημονική κατάρτιση των νέων τους οδηγούν στην αναζήτηση εργασίας με πολύ πιο ευνοϊκούς όρους στο εξωτερικό.

Μεταβατική παράγραφος

Για να περιοριστεί η αιμορραγία των νέων σε ξένες χώρες, είναι απαραίτητες οι παρεμβάσεις της πολιτείας, ώστε να διαμορφωθούν οι συνθήκες που θα καταστήσουν ελκυστική τη χώρα μας και δε θα απομακρύνουν τους νέους από αυτή.

Ερώτημα 2ο: Πώς η πολιτεία θα μπορούσε να περιορίσει τις τάσεις φυγής των νέων στο εξωτερικό;

1. Παροχή σωστού και έγκαιρου επαγγελματικού προσανατολισμού. Το σχολείο, κυρίως, έχει υποχρέωση να ενημερώνει και να καθοδηγεί σωστά τους νέους στην επιλογή επαγγέλματος, ώστε να περιοριστεί η επιλογή σπουδών που οδηγούν στην ανεργία. Παράλληλα, χρειάζεται αναβάθμιση της τεχνολογικής εκπαίδευσης.
2. Συνεργασία μεταξύ της εκπαιδευτικής και ακαδημαϊκής κοινότητας με τον κόσμο των επιχειρήσεων. Με άλλα λόγια, θα πρέπει να συνδεθεί η παραγωγή με την εκπαίδευση. Οι επιχειρήσεις, για να είναι ανταγωνιστικές και να παρέχουν προοπτικές ανάπτυξης, χρειάζονται ανθρώπινο δυναμικό καταρτισμένο και ικανό να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες. Για να επιτευχθεί αυτό, πρέπει να διαμορφωθούν σύγχρονα και αποτελεσματικά συστήματα εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης.
3. Καθιέρωση ενός αξιοκρατικού και αδιάβλητου συστήματος επιλογής στελεχών, που θα βασίζεται στα προσόντα και στις ικανότητες και όχι στις πελατειακές σχέσεις.
4. Προσέλκυση επενδύσεων και παροχή κινήτρων σε ξένες επιχειρήσεις να έρθουν στην Ελλάδα (μείωση φορολογίας, γραφειοκρατίας κ.ά.), αλλά και στους νέους (κατοχύρωση εργασιακών δικαιωμάτων, αντιμετώπιση ανασφάλιστης εργασίας κ.ά.) να αναπτύξουν τις επιχειρηματικές τους πρωτοβουλίες, ώστε να έχουν λόγο να παραμείνουν στη χώρα και να μην αναγκάζονται να μεταναστεύουν.

Επίλογος

Οι νέοι αποτελούν το μέλλον κάθε χώρας και το δημιουργικό της κομμάτι. Αν δε φροντίσουμε να τους στηρίξουμε, τότε αυτό διαγράφεται δυσοίωνα πρώτιστα για την ίδια τη χώρα μας.

B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1η δραστηριότητα

B1. Στο δημοτικό αυτό τραγούδι ο γιος δίνει κάποιες υποσχέσεις στη μάνα που δεν τηρούνται τελικά. Συγκεκριμένα, υπόσχεται ότι θα της στέλνει «μηνύματα» με νέα του, καθώς επίσης δώρα και χρήματα («μάλαμα», «ασήμι», «πράματα»). Τελικά, δεν εκπληρώνει καμία από αυτές («Πρώτο φιλί ... τη μάνα αλψμονάει»). Η νέα ζωή στην ξενιτιά, οι σχέσεις και οι συναναστροφές που δημιουργεί τον πλανεύουν και τον απομακρύνουν συναισθηματικά από τη μητέρα του.

2η δραστηριότητα

B2. Χαρακτηριστικά του δημοτικού τραγουδιού είναι η **απουσία ομοιοκαταληξίας** («Σ' αφήνω γεια, μανούλα μου, σ' αφήνω γεια, πατέρα / έχετε γεια, αδερφάκια

μου και σεις ξαδερφοπούλες»), το **σχήμα των τριών** («Πρώτο φιλί αναστέναξε, δεύτερο τον πλανάει / τρίτο φιλί φαρμακερό τη μάνα αλψμονάει») και η **προσωποποίηση των φυσικών στοιχείων (παμφυχισμός)**, που εκφράζει τη στενή σχέση του ανθρώπου με τη φύση («μηνύματα σου στέλνω ... τα ρόδα του Μαΐου»). Άλλα χαρακτηριστικά είναι ο **λιτός και πυκνός λόγος** («Θα φύγω, μάνα, και θα 'ρθω και μην πολυλυπιέσαι»), ο **διάλογος** («Από τα ξένα που βρεθώ, μηνύματα σου στέλνω ... Παιδί μου, πάαινε στο καλό κι όλοι οι αγιοί κοντά σου...»), η **αρχή της ισομετρίας** («Θα φύγω, θα ξενιτευτώ, θα πάω μακριά στα ξένα»)¹, ο **μαγικός αριθμός τρία και τα πολλαπλάσιά του** («Δώδεκα χρόνοι απέρασαν και δεκαπέντε μήνες»). Τέλος, οι **προσωποποιήσεις** («καράβια δεν τον είδανε»).

- B3.** Ο διάλογος, που τον συναντάμε συχνά στο δημοτικό τραγούδι, σπάει τη μονοτονία της αφήγησης και προσδίδει ζωντάνια, αμεσότητα, παραστατικότητα και θεατρικότητα. Μέσω του διαλόγου καθίσταται πιο έντονη η έκφραση των συναισθημάτων μάνας και γιου, καθώς και το στοιχείο των υποσχέσεων.
- B4.** Η **γλώσσα** του δημοτικού τραγουδιού διακρίνεται για τη δύναμή της, καθώς είναι απλή, λαϊκή και άμεση. Προβάλλει το μήνυμα του αποχωρισμού του νέου από την οικογένειά του και τη συναισθηματική φόρτιση που συνοδεύει αυτό τον αποχωρισμό («Σ' αφίνω γεια, μανούλα μου, σ' αφίνω γεια, πατέρα / έχετε γεια, αδερφάκια μου και σεις / ξαδερφοπούλες»). Επίσης, η κυριαρχία του ρήματος και του ουσιαστικού είναι στοιχείο που προσδίδει δύναμη στη γλώσσα. Τέλος, ο διάλογος και οι εικόνες («καράβια δεν τον είδανε, ναύτες δεν τότε ξέρουν») προσδίδουν παραστατικότητα και ζωντάνια.

3η δραστηριότητα

- B5.** Οι άνθρωποι, όταν εγκαταλείπουν την πατρίδα τους και μεταναστεύουν στο εξωτερικό, έχουν πάντα στο μυαλό τους τη μέρα της επιστροφής στη μητέρα-πατρίδα. Αυτό βέβαια δεν ευοδώνεται πάντα.

Ερώτημα 1ο: Για ποιους λόγους οι ξενιτεμένοι μένουν μόνιμα στην ξενιτιά, παρά τις υποσχέσεις τους για επιστροφή;

- 1.** Η ποιότητα ζωής σε πολλές χώρες του εξωτερικού είναι πολύ καλύτερη από αυτή στην πατρίδα. Οι ξενιτεμένοι απολαμβάνουν συνήθως πολύ καλύτερες συνθήκες εργασίας και απολαβές, καλύτερη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και εκπαίδευση και γενικά ζουν σε μια ευνομούμενη κοινωνία, που τους παρέχει σιγουριά και ασφάλεια, ώστε να μπορούν να αφοσιωθούν απερίσπαστοι στην εργασία και την οικογένειά τους.

1. Κάθε μετρική ενότητα περιέχει ένα ολοκληρωμένο νόημα.

2. Οι ξενιτεμένοι σε πολλές περιπτώσεις δημιουργούν οικογένεια στη νέα τους πατρίδα. Έτσι, η ρουτίνα, η καθημερινότητα και οι απαιτήσεις της νέας τους ζωής δεν τους αφήνουν πολλά περιθώρια να επιστρέψουν στην πατρίδα τους.
3. Η αποκοπή από τα ήθη, τα έθιμα και τις παραδόσεις της πατρίδας τους, καθώς και η αλλοτρίωσή τους από τον νέο τρόπο ζωής και τα νέα ήθη τους απομακρύνουν από αυτή.
4. Σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι εύκολη η επιστροφή στη μητέρα-πατρίδα λόγω της αβεβαιότητας και της ανασφάλειας που τους δημιουργεί αυτό το ενδεχόμενο. Αυτό συμβαίνει κυρίως αν οι συνθήκες δεν είναι ίδιες με αυτές στο εξωτερικό και δεν έχουν κάποιο σταθερό εισόδημα που θα τους εξασφαλίσει μια άνετη ζωή σε αυτή.

Ερώτημα 2ο: Η «μητριά πατρίδα» μπορεί να αποκόψει τους ξενιτεμένους μας από τις ρίζες τους;

Η ξενιτιά δεν μπορεί να αποκόψει τους ξενιτεμένους από την πατρίδα και τα συγγενικά και φιλικά τους πρόσωπα, γιατί οι δεσμοί είναι δυνατοί.

1. Νοσταλγούν τον τόπο τους και τα συγγενικά τους πρόσωπα και προσπαθούν να κρατούν επαφή και να επισκέπτονται τη μητέρα-πατρίδα όποτε μπορούν.
2. Τηρούν στην ξενιτιά τα ήθη και έθιμα της πατρίδας, ιδρύουν συλλόγους και οργανώνουν γιορτές προκειμένου να την κρατούν ζωντανή στη μνήμη τους. Άλλωστε, η πατρίδα κυλάει στο αίμα τους.

3ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ: ΟΙ ΝΕΟΙ

A. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1η δραστηριότητα

A1. Σε μια ανοιχτή επιστολή που διάβασα ο επιστολογράφος διατύπωνε τις σκέψεις και τους προβληματισμούς του για το μέλλον της νέας γενιάς εξαιτίας της κατάστασης που επικρατεί στην Ελλάδα. Αρχικά αναφερόταν στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των προηγούμενων γενεών τον 20ό αιώνα και στην αβεβαιότητα που περιμένει τη νέα γενιά εξαιτίας της μείωσης της αγοραστικής δύναμης, της ανεργίας και της ανησυχίας για την επιβίωση. Την ευθύνη εντόπιζε στους φορείς αγωγής, που δεν ανταποκρίθηκαν στο καθήκον τους να διαμορφώσουν ανθρώπινες συνθήκες για τη νέα γενιά, και στην αποτυχημένη οικονομική διαχείριση των πολιτικών, με συνέπεια οι νέοι να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην επαγγελματική και οικογενειακή τους αποκατάσταση. Κατέληγε καλώντας τους